

„Fény és árnyék” nemzetközi kitekintésben: A turizmus két oldala - nemcsak a turista lehet áldozat...

Szerzők: Ernszt Ildikó¹

A vágyak iparágában, azaz a turizmusban mindenki megpróbálja a saját álmait valóra váltani. Ez azonban nemcsak idegen kultúrák, emberek, a földi tájak szépségének a megtapasztalását jelenti sokak számára, hanem mások kihasználását, mások szenvedéséből való gazdagodást, vagy egyszerűen a helyi közösségek érdekeinek a semmibe vételét. A cikkben annak a vizsgálatára kerül sor, hogy melyek azok a negatív jelenségek, amelyek a turistákkal együtt megjelennek a desztinációkban, és a helyi lakosság biztonságát veszélyeztetik. Ugyanis az iparág érthető okokból rendkívül „turista-, azaz vendégcentrikus”, és hajlamos teljes mértékben elfelejteni a másik oldalról: a vendéglátókról. Holott a turisták sok esetben rossz vendég módjára „lerohanják” a desztinációkat, törnek-zúznak, randalíroznak, és nemcsak a pénztárcájukat hozzák a „bőröndjeikben”, hanem a sötét vágyaikat is. Olyanok pedig mindig voltak, és lesznek is, akik ezeket az ördögi szenvedélyeket – természetesen jó pénzért – kielégítik. Az úti célok lakosságának leginkább veszélyeztetett csoportjai közé a gyermekek, nők, idősek tartoznak, akik a sérülékenységüknek köszönhetően még könnyebben áldozattá válhatnak. A cikk a teljesség igénye nélkül említ meg néhány, a desztinációkban élő lakosság biztonságát veszélyeztető jelenséget, bűncselekményt: a szexturizmust, ezzel kapcsolatban külön kiemelve a gyermekprostitúciót, illetve a gyermekmunka és gyermekkereskedelem büntettét. Véget értül javaslatok tételére is sor kerül a vendéglátók védelme érdekében, hiszen ennek elmulasztása esetén nagy árat kell fizetnünk.

Kulcsszavak: deviancia, szexturizmus, gyermekmunka, emberkereskedelem.

1. A vágyak iparága mindenkié – a bűnözőké is...

A turizmus a „vágyak, álmok iparága”, ahol minden valóra válhat, legalábbis pár napra. Az ember kiszakad a mindennapok mókuskerekéből, egy kis ideig „úr” lehet, és lesik minden kívánságát, vagy egy kicsit szabadnak érezheti magát, amikor többet engedhet meg magának. Azzal együtt, hogy tömegek számára váltak elérhetővé a nyaralások, wellness hétvégék és városlátogatások, elbúcsúztunk attól az illúzióktól, hogy mindig biztonságban érezzük magunkat a nyaralás alatt. A biztonság kiemelkedően fontos tényező az utazási döntések meghozatala során.

Lengyel szerint a „turisztikai termék a turista motivációjának megfelelő attrakcióra (vonzerőre) épülő komplex szolgáltatáshalmaz”, amiben a közlekedés, szállás, étkezés mellett megjelenik a biztonság is (LENGYEL 1997:10). A biztonság rendkívül tág fogalomként értelmezhető a turizmus

vonatkozásában: érthető alatta a jogellenes cselekményekkel, a bűnözéssel szembeni biztonság, de a technikai – műszaki értelemben vett biztonság is: az épített környezet, a fogyasztás, akár az eligazodás biztonsága.

A tömegturizmus és a deviáns magatartások általában kéz a kézben járnak, hiszen ahol tömegek jelennek meg, ott szinte törvényszerűen mindig felüti a fejét a deviancia is. BIAGI és kutatótársai Olaszországban vizsgálták azt, hogy a turizmus milyen hatással van a bűnözésre. Megállapították, hogy rövid távon a turistaérkezések mértékének 1%-os növekedése 0,018%-os növekedést idéz elő a bűnözések számában, míg hosszú távon ez a hatás 0,11% (BIAGI et al. 2012).

A kutatók több okot azonosítottak, amelyek miatt érzékelhető ez a negatív hatás. Az embereknek mindig is voltak, vannak, és lesznek deviáns, sötét vágyai. Sokan specializálódnak ezeknek a vágyaknak a valóra váltására, hiszen abból profitra lehet szert tenni. Wolf (1997) így fogalmaz erről: „Kérdezz meg egy helyit egy harmadik világbeli desztinációban arról, hogy mit jelent számukra a turizmus: el fogják mondani, hogy ez pusztán üzlet: kiárusítják a környezetüket, a kultúrájukat és a vendégeknek ajánlott szolgál-

¹ egyetemi docens, Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz, ernszt.ildiko@uni-pen.hu

tatásaikat.” (WOLF 1993, idézi: DAHLES – BRAS 1999:286).

Prostitúcióra, gyermekprostitúcióra, kényszer-munkára kényszerítés, emberkereskedelem, csalás, zsebtolvajlás, lopás, terrorizmus – csak néhány példa a bűnözők bűnlajstromáról. De a feketegazdaság felvirágzása is tipikus a turizmus iparágban, ami szorosan kapcsolódik a szervezett bűnözéshez, hiszen a hotelek, vendéglátó egységek működtetése során könnyedén tisztára lehet mosni a bűncselekmények elkövetése révén szerzett „piszkos pénzt” (BADARIAH et al. 2016). Egyes kutatók szerint Európában a feketegazdaság 20-25%-a kapcsolatba hozható a turizmussal (SCHNEIDER et al. 2013), és megállapítják, hogy a feketegazdaság enyhítése, felszámolása hozzájárulhatna az ágazat növekedéséhez (BADARIAH et al. 2016, PÉTER et al. 2017).

Emellett a turizmus sajátosságaiból fakadóan vonzza a bűnelkövetőket: a turisták könnyű prédának bizonyulnak, hiszen nem ismerik a nyelvet, a környezetet, a szokásokat, és sok esetben óvatlanabbak is a nyaralás ideje alatt. Nem szívesen tesznek feljelentést az ezzel járó hercehurca elkerülése érdekében, és sokszor hordoznak magukkal nagyobb pénzeszeget vagy drágább értékű tárgyakat.

Azonban nemcsak a turisták válhatnak áldozattá, hanem maga a helyi lakosság is. A sok esetben tömegesen érkező turisták megjelenésével fellángolhat az igény a prostitúció, a drogok iránt, felütheti a fejét az emberkereskedelem. A nagy turisztikai szolgáltató láncolatok sokszor kizsákmányolják a helyi lakosság munkaerejét, éhbérért foglalkoztatva a helyieket, adott esetben gyermekeket is. A tömegturizmus jelentős mértékű környezetszennyezést eredményezhet, ami ronthatja a helyi lakosok életminőségét (ERNSZT 2016b).

Arra vonatkozóan, hogy milyen mértékben esnek a bűnözés áldozatául helyiek, és milyen arányban turisták, nincsenek pontos, megbízható bűnügyi adatok, statisztikák. A tömegturizmus folyamatai a „kitapasztalható biztonság” érzete nélkül nehezen értelmezhetőek (ZSARNOCZKY 2017).

Így tehát amellett, hogy nagy bevételt jelent az országoknak a turizmus, van egy másik oldala is: a turisták léte növelheti a bűnözés mértékét, ami „nemcsak egy olyan költség, amit a helyi lakosoknak kell kifizetnie, hanem a későbbiekben el is riaszthatja a potenciális turistákat” (BIAGI et al. 2012:1). De a bűnözés léte a turisztikai vállalkozásokra is lesújtó következményekkel jár: negatív hatással van a hotelek működési teljesítményére (HUA – YANG 2017).

2. Egyes deviáns magatartások megjelenése a desztinációkban

2.1. SZEKTURIZMUS

Egyes desztinációk a szekturizmus színhelyeként váltak ismertté. Erre a kétes hírnévre tett szert Thaiföld, Jamaika, Amszterdam, és Las Vegas. Ugyanakkor már azt is felvetették, hogy le kell számolnunk a régi, egyszerű képpel, miszerint gazdag nyugati országokból származó férfiak zsákmányolják ki a nőket, lányokat, ezáltal rabszolgaságba taszítva őket.

Noha kétségkívül létezik a jelenség, ma már korántsem ilyen egyszerű a képlet. Már nagyon régóta a nők is megjelennek a szexualitást más-hol keresők között, és sokszor kalandra, románcra is vágnak utazásuk során a dél-amerikai, afrikai fiúk karjaiban. Érdekes, hogy még arról is vita zajlott a szakirodalomban, hogy a nők szexualitást kereső utazásait romantikus turizmus vagy szimplán szekturizmus néven illessék, hiszen nehéz volt elfogadni, hogy a nők ezirányú turizmusa semmiben sem különbözik a férfiakétól, és ők is lehetnek a másik nemhez hasonló szexuális ragadozók (BAUER 2014, SPENCER – BEAN 2017).

Egy Jamaikában végzett kutatás pedig arra az eredményre jutott, hogy még a helyiek is másként ítélik meg a szexuális kalandokat kereső nőket, mint a férfiakat: míg a férfiakról úgy gondolják, hogy pusztán szexuális élményekre vágnak, addig a nők romantikára. Ezt megcáfolják azonban a nőnemű turisták válaszaik, amikből kiderül, hogy ugyanolyan céljaik vannak, mint férfi társaiknak. Ahogy egy interjúalany megfogalmazta: „A mindennapi életben bezárod a démonjaidat a szekrénybe, és lecsendesíted őket. De amikor nyaralni mész, kinyitod a gardróbod, és azt mondd nekik: Kifelé! Szórakozzatok!” (BERDYCHEVSKY et al. 2013:76). Sőt, ez a furcsa kettősség az ilyen igényeket kiszolgáló személyeknek a saját magukról alkotott képében is megjelenik: míg a szexuális szolgáltatásokat nyújtó nők prostituáltak tekintették magukat, a hasonló tevékenységet űző férfiak kísérőként, beachboyként néztek önmagukra (SPENCER – BEAN 2017).

Latin-Amerikától Afrikán át Ázsiáig számos helyen van jelen a női szekturizmus: így Jamaikában (SPENCER – BEAN 2017), Ecuadorban, Kubában, Barbadoson, a Karib-térségben (WEICHSELBAUER 2012), Gambiában, Kenyában (OMONDI – RYAN 2017), Tanzániában, Indonéziában (DAHLES – BRAS 1999), vagy akár Buenos Airesben, az úgynevezett tangó turizmussal fémjelezve (BAUER 2014).

Emellett az is vizsgálatra érdemes, hogy vajon az ázsiai férfiak, akik köztudottan vonzóknak tartják a fehér bőrű nőket, és a média azt sugallja nekik, hogy a nyugati nők könnyűvérűek, milyen keresletet támasztanak az efféle szolgáltatások iránt.

Odáig is elmegy BANDYOPADHYAY (2013), hogy egyenesen paradigmaváltásról beszél a szex-turizmusban (BAUER 2014). Említésre méltó az a futurisztikusnak ható elképzelés is, hogy humanoid robotok biztosítják a szolgáltatásokat a szex-turizmus hagyományos helyszínein, ezáltal az ember- és gyermekkereskedelem, a nők és gyermekek kizsákmányolása csökkenne a feltételezés szerint (YEOMAN – MARS 2012).

2.2. GYERMEKPROSTITÚCIÓ

Sok esetben gyermekek válnak szexuális vágyak kielégítésének áldozatává. A gyermekek testét is áruba bocsátják, mint valami egzotikus árut, illetve szolgáltatást, amit ugyanúgy meg lehet vásárolni, mint bármilyen egyéb árucikket vagy szuvenírt. A nyomor és a hiszékenység vámszedőinek semmi sem számít, gyermekeket taszítanak a prostitúció poklába.

A turizmusban a gyermekek szexuális kizsákmányolásának pontos definíciója mind a mai napig hiányzik, ami jelentős mértékben megnehezíti az ellene történő fellépést. Egy nemzetközi, a gyermekek mindennemű szexuális kizsákmányolása ellen küzdő civil szervezet, az ECPAT (End Child Prostitution and Trafficking) javaslata szerint „minden, az utazás, a turizmus keretein belül történő, a gyermekek szexuális kizsákmányolását célzó cselekményt” ide kell sorolni (HAWKE – RAPHAEL 2016:106).

Azt hinnénk, hogy a jelenség eltűnően van, azonban ezzel az illúziókkal is le kell számolnunk, hiszen a turizmus robbanásszerű növekedésével párhuzamosan a gyermekprostitúció is egyre virágzóbb, és egyre szélesebb földrajzi térségekben megjelenő iparág. Már nem korlátozódik az olyan desztinációkra, ahol „hagyománya van” ennek a deliktumnak, mint például Délkelet-Ázsia és Latin-Amerika. Vannak „feltörekvőben levő” új úti célok, amelyek felkerültek erre a kétes hírű térképre, ilyen például Európa és Észak-Amerika.

Sajnos Magyarország is érintett a témában. 2018 február végén arról tudósítottak a hírportálok, hogy 12 zalai személy ellen vádat emeltek kerítés, valamint gyermekprostitúció kihasználásának büntette miatt. A vádlottak 2011 és 2016 között kiskorú lányokat is közvetítettek számos külföldi országba (Németországba, Katarba, Malajziába), ahol online árusították szexuális szolgáltatásaikat (MAGYARORSZÁG ÜGYÉSZSÉGE 2018).

A szolgáltatásokat igénybe vevők köre is kiszélesedett, és csak ámítanánk magunkat, ha azt hinnénk, hogy tipikusan külföldi elkövetőkkel kell szembenézni. Belföldiek is meglehetősen nagy számban jelentek meg az elkövetők között, Ázsiában ugyanúgy, mint Európában vagy Észak-Amerikában. Az a kép él bennünk, hogy az elkövetők többsége biztosan pedofil, azonban ez sem igaz. Egy 2003-ban készített olasz kutatás szerint az olasz elkövetőknek csak 3%-a volt pedofil, a többi teljesen átlagosnak tekinthető férfi és nő (O'BRIAIN et al. 2008, NEWMAN 2011). A tettek legtöbbször azért követi el a cselekményt, mert éppen lehetősége adódik rá, nem feltétlenül ezért utazott el, az „alkalom szüli a szexuális kizsákmányolót” elv érvényesül.

Jellegzetes, hogy a szexuális ragadozók mindig felmentik magukat az alábbiakhoz hasonló kifogásokkal: „elég idős ahhoz, hogy tudja, mit csinál”, „semmi rosszat nem tettem, hiszen kifizettem, amit kért” (HAWKE – RAPHAEL 2016:100).

Az áldozatok tipikusan a társadalom szegényebb rétegeiből jönnek. Iskolázottság, iskolai oktatás híján, a nyomor miatt előfordul, hogy a saját családjuk adja őket erre a sorsra, de a legtöbbjük az utcán élő, diszfunkcionális családból származó, sokszor családi erőszak terrorja alatt tartott gyermek. Gyakori, hogy az utánpótlást az árvaházak biztosítják.

Az azonban még egy aggasztó jelenség ütötte fel a fejét, amire eddig nem volt ilyen mértékben példa: az anyagi javak megszerzésének vágyától elkábítva a középosztályból származó gyermekek is megjelentek a gyermekprostitúció áldozatai között. Őket azok az anyagi javak, illetve az azokkal elérhető státusz, elismerés vakítják el, amiket a könnyűnek látszó pénzkeresettel meg lehet szerezni. A cselekedeteik rendkívül súlyos következményeit fel sem tudják mérni. Az egzotikus kinézetű, a többiektől kissé különböző gyermekek még nagyobb veszélynek vannak kitéve, hiszen nagyobb irántuk a kereslet (HAWKE – RAPHAEL 2016).

A gyermekprostitúcióval szembeni küzdelmet nagyon sok tényező nehezíti. Mivel jellege miatt a bűncselekmény „rejtőzködő”, nagyon nehéz pontos adatokat megállapítani a mértékéről, az elérhető adatok pedig, ha egyáltalán léteznek, mindig csak a jéghegy csúcsát jelentik csupán (1. táblázat).

Mivel nincs egyértelműen körülhatárolható, tipikus elkövetői csoport, sem pedig áldozati kör, nehéz az elkövetőkkel szembeni fellépés. Az internet pedig igencsak megkönnyítette az elkövetők dolgát, hisz online könnyen kapcsolatba kerülhetnek potenciális áldozataikkal, annak adják ki magukat, akinek csak akarják, sőt egyéb információkat is könnyen szerezhetnek. A bűncselekménnyel

szembeni fellépés két oldalról közelíthető meg: egyrészt a „kínálat” csökkentésének oldaláról (úgy, hogy a gyermekek eltűnnek az utcákról), másrészt a kereslet oldaláról (amikor a potenciális elkövetőket rettentik el a bűnelkövetéstől) (CHEMIN – MBIEKOP 2015).

1. táblázat

A gyermekek turizmusban történő szexuális kizsákmányolása elleni fellépést nehezítő tényezők, kihívások

Társadalmi problémák	Végrehajtás problémái	Egyéb
<ul style="list-style-type: none"> • a probléma gyökere nehezen kezelhető • a bűncselekmény társadalmi elfogadottsága • társadalmi szokások • pénzhűség • tabu • gyermekek alacsony társadalmi státusza bizonyos helyeken 	<ul style="list-style-type: none"> • normák hiánya • megbízható adatok hiánya • magas látencia • végrehajtást segítő források hiánya • korrupció • hatóságokkal szembeni bizalmatlanság 	<ul style="list-style-type: none"> • az online világ könnyebbé tette a bűncselekmény elkövetését • új desztinációk gyors megjelenése • bűnözők gyors alkalmazkodása a megváltozott körülményekhez • az elkövetői profil változása • új elkövetési helyszínek • egyre fiatalabb áldozatok

Forrás: ERNSZT (2018), UN GA (2008), HAWKE – RAPHAEL (2016) és a 'Report of the 30th meeting of the World Tourism Network on Child Protection' (2015) alapján

Számos nemzetközi jogi, illetve nemzeti norma lép fel a bűntettekkel szemben, azonban nagyon nehéz fogantatni őket egy ilyen rejtett jellegű bűncselekménynél, különösen akkor, amikor többek között a gyökereit – a szegénységet, nyomort, iskolázatlanságot – kellene felszámolni a valódi változáshoz. Emellett több országban a korrupció, a hatóságok elnéző magatartása, a desztináció kultúrája, a gyermekekkel szembeni erőszak bizonyos mértékű elfogadottsága is nehezíti a harcot (HAWKE – RAPHAEL 2016).

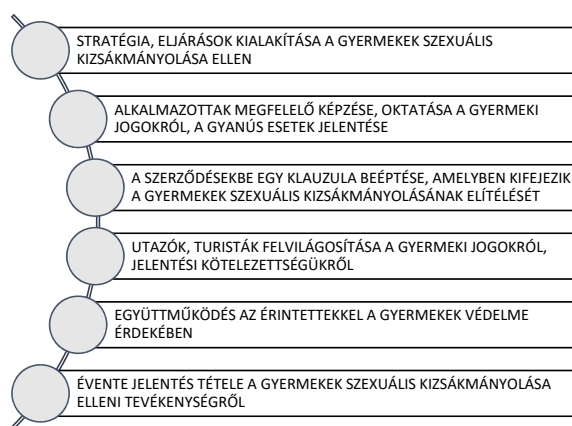
A fellépést nemcsak a jogi normák segítik, számos nemzetközi szervezet, sőt vállalkozásokat tömörítő szervezet is aktív a területen. A nemzetközi szervezetek közül ki kell emelni az ENSZ egyik szakosított szervezetét, a Turisztikai Világszervezetet (a továbbiakban: UNWTO), amelynek külön munkacsoportja szolgál a gyermekek szexuális kizsákmányolása elleni harc platformjaként a turizmusban.

A vállalkozásoknak is fontos szerepe van az ilyen bűncselekmények visszaszorításában. A

gyermekeknek a turizmusban történő kizsákmányolása ellen már számos vállalkozás szót emel a CSR (társadalmi felelősségvállalás) politikájában. A „The Code” egy, a turisztikai ipar által útjára indított kezdeményezés, ami platformként funkcionál a gyermekekkel szembeni szexuális kizsákmányolás minden formájának megszüntetése érdekében. A szervezet meggyőződése, hogy a felelősségteljes turisztikai vállalkozások a kulcsszereplők ebben a harcban. Amikor egy vállalkozás csatlakozik a „The Code”-hoz, 6 lépés megtételét vállalja (1. ábra).

1. ábra

A „The Code” által előírt követelmények a csatlakozó vállalkozások számára

Forrás: saját szerkesztés UNWTO (2014) alapján

Online felület és interaktív online oktatási anyag is segíti a csatlakozó vállalkozásokat. Ahogy azt a szervezet is hangsúlyozza, számos előnye lehet a csatlakozásnak. Többek között segít egy pozitív imázs kialakításában, és egy network-öt hoz létre a hasonló értékek mentén működő vállalkozások között (THE CODE).

2.3. EMBERKERESKEDELEM, GYERMEKMUNKA

A nők, gyermekek kereskedelme különösen jelentős, hiszen a szexuális kizsákmányoláshoz így biztosítják az áldozatokat, ami hatalmas üzlet. Természetesen ezek a bűncselekmények szorosan összefonódnak a szervezett bűnözéssel (INTERPOL 2018). A gyermekek nemcsak szexuális szolgáltatások nyújtása, hanem egyéb bűncselekmények elkövetése céljából is a modern kori rabszolgapiacra kerülnek: zsebtolvajnak, szervezett bűnözői csoportok tagjainak, emellett nagyon könnyen pótolhatóknak, helyettesíthetőknak tekintik őket (ILO 2009).

A turizmus szektornak – különös tekintettel a hotel szektorra – több funkciója is van ebben a folyamatban, hiszen egyrészt lehetőséget biztosít az ember- és gyermekkereskedelemre, másrészt a bűncselekmény áldozatául esett személyek munkát kapnak az iparágban, ugyanakkor nagyon nagy szerepe lehet a megelőzésben is (PARASKEVAS – BROOKES 2018).

A gyermekek szexuális kizsákmányolása, a gyermekkereskedelem cselekmények kéz a kézben járnak a gyermekmunkával, ami ebben az esetben az egyik legkegyetlenebb formában jelenik meg. Emellett a turizmus világában, ami nagyon munkaerőigényes, sok egyéb pozícióban is lehet gyermekmunkásokkal találkozni világszerte, főként a fejlődő országokban. A hotelalkalmazottak, portások, takarítók, konyhai kisegítő személyzet, virág-, újság- és szuvenirárusok között egyaránt előfordulhatnak. A hivatalos statisztikák adatai alapján Indiában 13 millió gyermeket foglalkoztat a turisztikai ipar, míg nem hivatalosan 60-100 millió közötti mértékűnek becsülik a gyermekmunkások számát (SHARMA et al. 2012).

2. táblázat

A Petrában alkalmazott modell a gyermekmunka felszámolására

Érintettek	Szükséges lépések
gyermekek, az egész közösség	oktatás
a turisztikai szektor valamennyi szereplője	a problémára történő figyelfelhívás és az azzal kapcsolatos tanácsadás
jogalkotást, végrehajtást, ígazságszolgáltatást végző szervek	a megfelelő jogi szabályozás mellett annak hatékony végrehajtása
közösség tagjai, családok	garantálása annak, hogy egyéb forrásokból képesek legyenek az érintett családok, gyermekek fedezni a létfenntartásuk költségeit
szociális, gyermekvédelemért felelős szervek	veszélyeztetett gyermekek beazonosítása megfelelő társadalmi védőháló kiépítése

Forrás: saját szerkesztés PETRA DEVELOPMENT AND TOURISM REGION AUTHORITY et al. (2014) és UNICEF (2011) alapján

A legtöbb esetben a gyermekmunkások is a legszegényebb, a hangjukat legkevésbé hallatni tudó családokból kerülnek ki. Sokszor természeti katasztrófák – cunami, szárazság, árvizek – által sújtott térségekből, fegyveres konfliktusokkal terhelt, vagy egyéb, politikai szempontból instabil térsé-

gekből származnak. Szívesen alkalmazzák őket, hiszen könnyebb velük (el)bánni, nem panaszkodnak, éhbérért is dolgoznak. Azonban mind a társadalom, mind a gyermek szempontjából nagyon súlyos következménnyel jár a jelenség (SHARMA et al. 2012).

A jordániai Petra turisztikai iparában megjelenő gyermekmunka jelenségének a felszámolására már egy akciótervet is kidolgozott együtt a Petra Regionális Turisztikai Fejlesztési Szervezet, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO), az ENSZ Nemzetközi Gyermek Gyorssegélyalap (UNICEF) és a jordán Munkaügyi Minisztérium (2. táblázat). Az elkészített program kitűnő példa arra, hogy egy ilyen összetett jelenséget kizárólag holisztikus megközelítéssel lehet kezelni. Mind a megelőzés, mind a terápia csak holisztikus megközelítéssel lehetséges.

3. Néhány következtetés és javaslat

3.1. ÁLTALÁNOS MEGJEGYZÉSEK

A turizmusnak mindig is voltak negatív következményei, azonban nagyon aggasztó, hogy ezek a turizmus robbanásszerű bővülésével párhuzamosan egyre inkább terjednek. Nem szabad elfelejtkezni arról, hogy a biztonsághoz nemcsak a turistáknak lenne joga, hanem a desztinációk lakosságának is.

A védtelen csoportok – nők, gyermekek – kizsákmányolása, a turizmus kapcsán tömegesen megjelenő bűncselekmények fertőző betegségként betegítenek meg új térségeket és országokat. Illúzió lenne azt hinni, hogy teljes mértékben fel lehet számolni a turizmus negatív következményeit, de apró lépéseket lehet tenni.

Morális elvek tényleges beépítésére lenne szükség a turizmus iparágának működtetésébe, a felelős turizmus sokszor már elkoptatott, kissé elnyűtt fogalmát meg is kellene valósítani. Persze ez csak úgy lehetséges, ha az azt működtető érintettek figyelembe veszik az erkölcsi elveket, hisz az elvek pusztá deklarációja nem elég.

Tudatosítani kell a turisztikai iparág valamennyi szereplőjében, hogy a turizmus negatív következményeinek megelőzése, a biztonságos desztinációk garantálása a turizmus érdeke is, hiszen a biztonság fontos kitétel, alapkövetelmény az utazási döntések meghozatala során. A kétes hírnévre szert tevő desztinációk egy idő után elveszíthetik vonzerejüket, autentikusságukat, és a minőségi turizmust keresők elkerülhetik őket, ellenben olyan csoportokat csábítanak magukhoz, akik még nagyobb keresletet jelentenek a bűncselekményekre. Ehhez azonban arra van szükség, hogy a turisztikai szakemberek tisztában legyenek az iparág ár-

nyoldalaival is. Mind az alkalmazottak, mind az üzleti partnerek felvilágosítása elengedhetetlen.

Végiggondolt, megtervezett turisztikai fejlesztésekre van szükség, a desztináció helyi kultúrájának, szokásainak tiszteletben tartásával. DIMITRIOU (2017) megfogalmazása szerint a turizmustervezés egy olyan komplex folyamat, amely gazdasági, környezeti, kulturális és társadalmi faktorokat úgy vesz számításba, hogy a helyi lakosság is részt vesz az eljárásban. A fejlesztéseket vizsgálni kellene bűnmegelőzési szempontból, illetve vizsgálni kellene azt is, milyen hatása lesz az egyes turisztikai fejlesztéseknek a helyiekre, különös tekintettel a védtelen, sérülékeny csoportokra, például a gyermekekre. Ugyanakkor a desztináció menedzsmentben is fontos szerephez kell, hogy jussanak a helyiek, hiszen ezáltal tud olyan „interaktív térré alakulni a desztináció, ami mind a helyi lakosok, mind a turisták számára kölcsönös hasznot hordoz” (WEARING et al. 2012, idézi: ERNSZT 2016a:333).

A vendégszeretet kiemelkedően fontos tényező a turisták adott desztinációhoz való visszatérésében. A helyi lakosság kizsigerelése, a deviáns magatartások elszaporodása ellenérzéseket válthat ki a helyi lakosságból a turistákkal szemben. Ebben az esetben pedig vajmi kevés az esélye a helyiek vendégszeretetének.

3.2. DEVIÁNS MAGATARTÁSOK, BŰNÖZÉS

A biztonság megteremtése egy desztinációban – legyen az a turistáké vagy a helyi lakosságé – első sorban a hatóságok feladata, így minden lehetséges intézkedést meg kell tenniük annak garantálása érdekében. Alapvető jelentőségű, hogy az államok csatlakozzanak a vonatkozó nemzetközi szerződésekhez, és megfelelő belső jogi normákat hozzanak, amelyeket végre is hajtanak! A bűncselekmények megelőzése, illetve felderítése során nemzetközi szinten működjenek együtt más államokkal, nemzetközi szervezetekkel és a civil szférával is, különös tekintettel a turisztikai ipar érintettjeire. Mivel a deviáns magatartások kezelése csak holisztikus megközelítéssel lehetséges, azt is meg kell akadályozni, hogy a helyi lakosság egyes rétegei a társadalom perifériájára szoruljanak, és ezáltal könnyebben váljanak bűncselekmények áldozataivá. Így minden olyan intézkedés, aminek ez a célja, hozzájárul a megelőzéshez: a biztonságos, óvó családi és társadalmi környezet, a védtelen, kiszolgáltatott csoportokat védő intézkedések bevezetése, oktatás biztosítása, de akár a munka-, megélhetési lehetőségek biztosítása is.

A turisztikai szektor alanyai szintén sokat tehetnek a turizmushoz kötődő bűncselekmények

megelőzése, illetve felderítése érdekében (3. táblázat). Nagyon tágra kell meghatározni az érintettek körét ebben az esetben: a helyi lakosság, a turizmus területén működő szolgáltatók, sőt maguk a turisták is ide sorolandók.

3. táblázat

Egyes turisztikai vállalkozások jó gyakorlatai a gyermekek szexuális kizsákmányolása elleni fellépés terén

Vállalkozás	Alkalmazott gyakorlat
Hyatt Hotels	<ul style="list-style-type: none"> • a bűncselekményt elítélő emberi jogi nyilatkozat • tréningek tartása a munkavállalók számára • gyermekekkel szembeni visszaélések jelentésének támogatása (weblapot működtet e célra, ahol anonim módon lehet jelenteni a gyanús eseteket, a vezetőség számára személyesen is) • emberkereskedelem céljára használt, gyanús weblapok blokkolása • bűnüldöző hatóságokkal való együttműködés • veszélyeztetett fiatalok támogatása, képzése, hogy munkát tudjanak vállalni
TUI Csoport	<ul style="list-style-type: none"> • gyermekek önvédelmi mechanizmusának megerősítése • munkalehetőség teremtése fiatalok számára a helyi munkaerőpiacon • gyermekvédő szervezetek támogatása • turisztikai iparág szereplőinek érzékenyítése a téma tekintetében, figyelemfelhívás a problémára

Forrás: saját szerkesztés HYATT HOTELS CORPORATION (2016) és TUIGROUP (2016) alapján

Sok esetben a turisztikai szolgáltatók által működtetett helyszíneken követik el a bűncselekményeket: hotelekben, apartmanházakban, bárókban. A turisztikai szektor alkalmazottjainak speciális tréningeken meg kell tanítani, melyek azok a jelek, amelyek ember- vagy gyermekkereskedelem, illetve szexuális visszaélések gyanújára adnak okot. Mindezt nem általánosságban, megközelítve, hanem rendkívül részletesen, alaposan, az egyes munkakörökben dolgozók számára lebontva kell megfogalmazni. Rutineljárásokat kellene kidolgozni arra vonatkozóan, hogy ilyen esetekben pontosan mit kell tenni, milyen beavatkozási lehetőségei vannak az alkalmazottnak.

Egy gyorstalpaló tréning azonban nem elegendő, a siker kulcsa az, hogy maga a felső vezetés is támogassa ezt a fajta kultúrát. Ahogy azt egy hotel alkalmazottja fogalmazta meg: „Bármilyen, a témában tartott tréning hasznos,

azonban csak a legfelsőbb szintű vezetés elkötelezettsége esetén tudunk csak hatékonyan fellépni." Az alkalmazottak azt javasolták, hogy olyan képzéseket tartsanak számukra, amelyeknek a „kultúra kialakítása a célja”. Egy másik alkalmazott szavai ugyanezt erősítették meg, ő kifejtette, hogy „a felettese soha nem tenne semmit a jelentése alapján, és nem kockáztatná, hogy jelentse a gyanús esetet” (PARASKEVAS – BROOKES 2018:153).

Ha a turisták nyitott szemmel járnak, maguk is tapasztalhatják és láthatják, hogy sokszor a szemük láttára követnek el bizonyos bűncselekményeket, vagy éppen nekik ajánlanak fel külföldre illegális „szolgáltatásokat”. Ezért fontos valamennyi érintett tájékoztatása, és arra való ösztönzése, hogy jelentsék a rendőrségnek a gyanús eseteket. Emellett az sem elhanyagolható jelentőségű, ha kampányok segítségével magukat a turistákat, azaz sok esetben a potenciális bűnelkövetőket, szembesítik a bűntettek következményeivel.

A szexuális kizsákmányolás, gyermekmunka vagy emberkereskedelem büntetnének megvalósulása esetén elengedhetetlen (lenne) az elkövetők súlyos megbüntetése. A(z) (gyermek)áldozatokat nem bűnözőként, hanem áldozatként kell kezelni, és segítségükkel kíméletesen, további pszichés sérülések előidézése nélkül, a lehető legtöbb információhoz jutni (NEWMAN et. al. 2011). Pszichológiai támogatásuk elengedhetetlen, hiszen súlyos traumákat szenvedtek el, de ugyanilyen fontos a társadalomba való integrációjuk is (PARLIAMENTARY ASSEMBLY 2013, HAWKE – RAPHAEL 2016, PETRA DEVELOPMENT AND TOURISM REGION AUTHORITY et al. 2014).

A fényel mindig együtt jár az árnyék, még egy olyan iparágban is, ami a legtöbbször számára boldogságot, pihenést, megélhetést jelent. Hiszen vannak olyanok is, akiknek a turizmus a mindennapjaikat lehetetlenné teszi azzal, hogy emberi méltóságuktól fosztva meg őket mérhetetlen szenvedést, kiszolgáltatottságot okoz számukra. Nyíltan, szégyenkezés nélkül kell beszélni a turizmus ezen kevésbé tetszetős, másik oldaláról is, hogy mindenki ki tudja venni a részét az ellene való harcból, és a nyári élmények „árát” ne az ártatlan áldozatok vagy a helyi lakosság fizesse meg.

Köszönetnyilvánítás

A kutatás az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság programjának támogatásával készült.

Felhasznált irodalom

- BADARIAH, H. D. – HABIBULLAH, M. S. – BAHAROM, A. H. – SAARI, M. D. (2016): Are Shadow Economy and Tourism Related? International Evidence. *Procedia Economics and Finance*. 35. pp. 173-178.
- BANDYOPADHYAY, R. (2012): A paradigm shift in sex tourism research. *Tourism Management Perspectives*. 6. pp. 1-2.
- BAUER, I. (2014): Romance tourism or female sex tourism? *Travel Medicine and Infectious Disease*. 12. pp. 20-28.
- BERDYCHEVSKY, L. – GIBSON, H. – PORIA, Y. (2013): Women's Sexual Behavior In Tourism: Loosening The Bridle. *Annals of Tourism Research*. 42. pp. 65-85.
- BIAGI, B – BRANDANO, M. G. – DETOTTO, C. (2012): The Effect of Tourism on Crime in Italy: A Dynamic Panel Approach. *Economics. The Open-Access, Open-Assessment E-Journal*. 6(2012-25). pp. 1-24. <http://dx.doi.org/10.5018/economics-ejournal.ja.2012-25>, Letöltve: 2018. március 7.
- CHEMIN, M. – MBIEKOP, F. (2015): Addressing Child Sex Tourism, The Indian Case. *European Journal of Political Economy*. 38. pp. 169-180.
- DAHLES, H. – BRAS, K. (1999): Entrepreneurs in Romance Tourism in Indonesia. *Annals of Tourism Research*. 26(2). pp. 267-293.
- DIMITRIOU, C. K. (2017): The quest for a practical approach to morality and the tourism industry. *Journal of Hospitality and Tourism Management*. 31. pp. 45-51.
- ERNSZT I. (2016a): Kőszeg slow turizmusban rejlő lehetőségei – A lassú filozófia. In: Mislivetz F. (szerk.): *Kisvárosok reneszánsza, A kőszegi példa*. Savaria University Press – Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete, Szombathely – Kőszeg.
- ERNSZT, I. (2016b): „Sullen Shadows under the Blue Sky”- Some Remarks about the Dark Side of Tourism and the International Legal Protection. In: Németh K. (szerk): *I. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia*. Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz. Konferenciakötet. pp. 98-106.
- ERNSZT, I (2018): Children from the Unhappy Side of Tourism. *Proceedings of the MakeLearn and TIIM International Conference*. Naples, Italy.
- HAWKE, A. – RAPHAEL, A. (2016): *Offenders on the Move. Global Study On Sexual Exploitation Of Children In Travel And Tourism 2016*. ECPAT. <http://www.globalstudysectt.org/wp-content/uploads/2016/05/Global-Report-Offenders-on-the-Move-Final.pdf>, Letöltve: 2017. szeptember 25.

- HUA, N. – YANG, Y. (2017): Systematic effects of crime on hotel operating performance. *Tourism Management*. 60. pp. 257-269.
- HYATT HOTELS CORPORATION (2016): *Annual Report, 2016*. <http://www.thecode.org/who-have-signed/top-members/>, Letöltve: 2017. november 27.
- ILO (INTERNATIONAL LABOUR OFFICE) (2009): *Training Manual to Fight Trafficking in Children for Labour, Sexual and Other Forms of Exploitation. Understanding Child Trafficking*. Textbook 1. https://www.unicef.org/protection/Textbook_1.pdf, Letöltve: 2017. október 26.
- INTERPOL (2018): *Crimes Against Children*. <https://www.interpol.int/Crime-areas/Crimes-against-children/Crimes-against-children>, Letöltve: 2018. március 16.
- LENGYEL M. (1997): *A turizmus versenyképességét befolyásoló tényezők*. Műhelytanulmányok. 16. kötet. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest.
- MAGYARORSZÁG ÜGYÉSZSÉGE (2018): *Lányokat futtatott külföldön a zalai bűnbanda*. <http://ugyeszseg.hu/lanyokat-futtatott-kulfoldon-a-zalai-bunbanda/>, Letöltve: 2018. február 27.
- NEWMAN, W. J. – HOLT, B. W. – RABUN, J. S. – PHILLIPS, G. – SCOTT, C. L. (2011): Child sex tourism: Extending the borders of sexual offender legislation. *International Journal of Law and Psychiatry*. 34(2). pp. 116-121.
- O'BRIAIN, M. – GRILLO, M. – BARBOSA, H. (2008): *End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes*. Sexual exploitation of children and adolescents in tourism. A Contribution of ECPAT International to the World Congress III against Sexual Exploitation of Children and Adolescents. Rio de Janeiro, Brazil. http://www.ecpat.org/wp-content/uploads/legacy/Thematic_Paper_CST_ENG.pdf, Letöltve: 2018. január 17.
- OMONDI, R. K. – RYAN, C. (2017): Sex tourism: Romantic safaris, prayers and witchcraft at the Kenyan coast. *Tourism Management*. 58. pp. 217-227.
- PARASKEVAS, A. – BROOKES, M. (2018): Nodes, Guardians and Signs: Raising Barriers to Human Trafficking in the Tourism Industry. *Tourism Management*. 67. pp. 147-156.
- PARLIAMENTARY ASSEMBLY, COUNCIL OF EUROPE, (2013): Fighting „child sex tourism”, Resolution 1926 (2013) <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19687&lang=en>, Letöltve: 2017. december 17.
- PÉTER, E. – KELLER, K. – NÉMETH, K. – LELKÓNÉ TOLLÁR, I. (2017): Integrating health literacy into work and relaxation. In: Kiglics N. (szerk): *II. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia*. Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz. Tanulmánykötet. pp. 392-397.
- PETRA DEVELOPMENT AND TOURISM REGION AUTHORITY – ILO – UNICEF – USAID (2014): *Plan of Action to Eliminate Child Labour in Tourism in Petra*. <http://www.ilo.org/ipecinfo/product/download.do?type=document&id=26595>, Letöltve: 2018. február 27.
- Report of the 30th meeting of the World Tourism Network on Child Protection (2015), ITB Berlin, Germany. <http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/docpdf/rev30thmeetingreportoftheworldtourismnetworkonchildprotectionrevnm.pdf>, Letöltve: 2016. március 30.
- SCHNEIDER, F. – A. T. KEARNEY – VISA EUROPE (2013): *The Shadow Economy in Europe*. <https://www.atkearney.com/financial-services/article?a/the-shadow-economy-in-europe-2013>, Letöltve: 2018. március 7.
- SHARMA, A. – KUKREJA, S. – SHARMA, A. (2012): Child labour – An Ugly Face of Travel and Hospitality Industry. *IOSR Journal of Business and Management*. 4(1). pp. 08-17.
- SPENCER, A. – BEAN, D. (2017): Female sex tourism in Jamaica: An assessment of perceptions. *Journal of Destination Marketing and Management*. 6. pp. 13-21.
- THE CODE: <http://www.thecode.org/about/>
- TUIGROUP (2016): *A Collective No to sexual exploitation of children in holiday destinations*. http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/160307_unwto_network_on_child_protection_tui_group.pdf, Letöltve: 2017. december 10.
- UN GA (UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY) (2006): *Promotion and protection of the rights of children*. UN General Assembly Resolution. A/61/299. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/61/299&Lang=E, Letöltve: 2018. március 16.
- UNICEF (2011): *Child Protection from Violence, Exploitation and Abuse*. <https://www.unicef.org/protection/>, Letöltve: 2018. március 9)
- UNWTO (2014): *15 Years of the UNWTO World Tourism Network on Child Protection: A Compilation of Good Practices*. <https://www.e>

- unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284415588, Letöltve: 2016. február 25.
- WEARING, S. L. – WEARING, M. – McDONALD, M. G. (2012): Slow'n Down the Town to Let Nature Grow: Ecotourism, Social Justice and Sustainability. In: Fullagar, S. – Markwell, K. – Wilson, E. (eds): *Slow Tourism: Experiences and Mobilities*. Channel View Publications. pp. 36-50.
- WEICHSELBAUER, D. (2012): Sex, romance and the carnivalesque between female tourists and Caribbean men. *Tourism Management*. 33(5). pp. 1220-1229.
- WOLF, Y. (1993): The World of the Kuta Cowboy. A Growing Subculture of Sex, Drugs and Alcohol is Evident Among Male Youth in the Tourist Areas of Bali and Lombok as they Seek an Alternative to Poverty. *Inside Indonesia*. June. pp. 15-17.
- YEOMAN, I. – MARS, M. (2012): Robots, men and sex tourism. *Futures*. 44. pp. 365-371.
- ZSARNOCZKY, M. (2016): The impact of silver tourism on rural areas. *Annals of The Polish Association of Agricultural and Agribusiness Economists*. 18(3). pp. 402-410.